

УДК378

Олександра БЕРГ, Алла КОЛОДЯЖНА
Київський національний університет технологій та дизайну,
Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета. Теоретичне обґрунтування та аналіз проблеми формування мотивації навчальної діяльності у студентів, показати окремі педагогічні напрямки її рішення.

Ключові слова: діяльність, мотиви, мотивації навчальної діяльності.

Постановка завдання. Мотиви розглядаються як одна з мобільних систем, на яку можна впливати. Навіть якщо, вибираючи майбутню професію, студент вибір зробив не цілком самостійно, не в повній мірі усвідомлюючи перспективи, то, формуючи або змінюючи стійку систему мотивів діяльності, можна допомогти майбутньому фахівцю в професійній адаптації та становленні.

Результати досліджень. Фактори, які можуть сприяти формуванню мотивації навчальної діяльності студентів, поділяють на дві групи: об'єктивні, що відображають особливість самої організації освітнього процесу, привабливість ЗВО, специфіку навчальних дисциплін, і суб'єктивні, що характеризують індивідуально-психологічні особливості студентів і рівень сформованості у них навчально-професійної мотивації в довузівський період, а також особистісні особливості викладацького складу, його ставлення до студентів і до своєї професії в цілому (Нежданова, 2015).

Співвідношення пізнавальних і професійних мотивів у структурі навчальної мотивації студентів, на думку Н. Бакшаєвої та А. Вербицького, полягає в наступному: по-перше, пізнавальні та професійні мотиви розглядаються як протилежні в ієрархічній структурі мотивів навчання; домінування професійних мотивів над пізнавальними може привести до вузької спеціалізації студента, вимушеного обмеження кругозору майбутнього професіонала, з цієї причини пізнавальні і професійні мотиви виступають як взаємовиключні в розвитку структури мотивації навчально-професійної діяльності студентів; по-друге, професійні мотиви мають статус провідних в мотивації навчально-професійної діяльності студента, оскільки професійні мотиви більш активно впливають на ефективність навчально-професійної діяльності студентів; по-третє, має місце взаємозв'язок

пізнавальних і професійних мотивів: переважання в структурі пізнавальних інтересів студента специфічних, спрямованих на предмет майбутньої професійної діяльності, служить показником сформованості професійної спрямованості (Бакшаєва, Вербицький, 2019).

Мотивація, пов'язана з професійним інтересом в процесі оволодіння професією, виступає в якості ресурсу і передумови для становлення професіонала. Для студента є важливими стійкі професійні мотиви навчальної діяльності і цілком адекватні уявлення про свою майбутню роботу. В цьому випадку майбутні фахівці будуть прагнути до постійного розвитку креативності, націленої на отримання нового знання і формування професійно важливих властивостей (Кириченко, Колодяжна, 2021).

О. Кочарян, Є. Фролова та В. Павленко, досліджуючи основні періоди і фази становлення професійно-орієнтованої мотивації в процесі навчання, прийшли до висновків, що соціальна ситуація професійного розвитку є основним механізмом професіоналізації. На їх думку мотивація до навчання студентів характеризується певною динамікою, а саме: проявляється феномен «збіднення» мотиваційної структури незалежно від напрямку професійної підготовки, що пояснюється не психологічними, а культурологічними або соціально-економічними чинниками (Кочарян, Фролова, Павленко, 2011)

Професійні мотиви по суті є видозміненими мотивами вибору професії, оскільки залежать від того, як відбулося знайомство з професією, як організований освітній процес в конкретному вищому закладі освіти. В процесі навчання мотиваційна сфера студентів змінюється: з'являються нові мотиви, зазнають змін вже сформовані, відбувається переоцінка значення окремих мотивів, зміна самої структури мотивів. Розвиток професійно-орієнтованої мотивації студентів визначається динамікою розгортання змісту діяльності студентів – власне академічної, квазіпрофесійної, навчально-професійної.

Аналіз теоретичних засад мотивації навчальної діяльності дозволяє сформулювати ряд психолого-педагогічних рекомендацій з метою більш ефективної організації навчального процесу. Викладачам рекомендується сприяти самостійній роботі студентів, стимулюючи творчу і пізнавальну активність студентів. На семінарських заняттях корисно приділяти увагу обговоренню і застосуванню теоретичних знань у практичній роботі фахівця. Це позитивно впливає на ставлення до навчання і майбутньої професії. Особливу увагу слід звернути на роль навчальних і виробничих

практик, де студенти можуть реалізувати в житті теоретичні знання і отримані вміння, відчуті «смак» обраної професії, зрозуміти важливість теоретичної підготовки в становленні професіонала. Саме практики сприяють формуванню професійної ідентичності, розвивають професійне мислення і самосвідомість, вдосконалюють систему цінностей, смислове і мотиваційну сферу особистості майбутніх фахівців, підвищують професійний і пізнавальний інтерес, а разом з тим і навчальну мотивацію. Кураторам молодших курсів рекомендується запрошувати випускників вузу, які працюють за фахом, з метою знайомства студентів з можливими місцями працевлаштування. Усвідомлення професійних перспектив підвищує у студентів інтерес до обраної спеціальності та, відповідно, навчальну мотивацію. Психологічній службі ЗВО доцільно проводити систематичну діагностику навчальної мотивації студентів, здійснювати розвиваючі програми, спрямовані на корекцію мотиваційної сфери, а саме зміцнення пізнавального і професійного мотивів студентів.

Висновок. У процесі професійного навчання, за рахунок формування професійних компетенцій, професійно значущих властивостей, відбувається переломний момент в мотиваційній основі навчальної діяльності студента, що дозволяє йому вибудувати власний стійкий і оптимально мотиваційний комплекс професійної діяльності, стати конкурентоспроможним працівником, здатним до саморозвитку.

Література

1. Бакшаева, Н. А. Психология мотивации студентов : учебное пособие для вузов / Н. А. Бакшаева, А. А. Вербицкий. — 2-е изд., стер. — Москва : Издательство Юрайт, 2019. — 170 с. — (Образовательный процесс). — ISBN 978-5-534-08576-1. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/434728> (дата обращения: 05.10.2021)
2. Кириченко, Р.В., Колодяжна, А. В. Психологічне дослідження навчально-професійної мотивації майбутніх педагогів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. Випуск 13 (58). 2021. С.48-59
3. Кочарян О. С., Фролова Є. В., Павленко В. М. Структура мотивації навчальної діяльності студентів : навч. посіб. Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М.С. Жуковського «Харк. авіац. ін.-т», 2011. 40 с.
4. Нежданова, Н. В. Емпіричний аналіз динаміки мотивації майбутніх фахівців як важливої складової структури їх професійних якостей. Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Серія : Психологія. 2015. Т.20. Вип. 3 (37). Ч. 1 С. 71– 81.